

Report: Európska konferencia 2023

Formulovanie budúcej vízie EÚ v kontexte agresie Ruska voči Ukrajine

V utorok 23. mája 2023 sa na pôde Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR v Bratislave konala každoročná európska konferencia. Tento rok sa konferencia zamerala na rôzne zásadné témy v kontexte ruskej agresie na Ukrajinu.

Konferenciu otvoril minister zahraničných vecí a európskych záležitostí SR Miroslav Wlachovský, riaditeľ Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku Tomáš Strážay a výkonný riaditeľ Medzinárodného vyšehradského fondu Petr Mareš. Minister Wlachovský vo svojom úvodnom slove zdôraznil, že ruská agresia proti Ukrajine priniesla zmenu paradigmy a že „24. február 2022 zmenil všetko“. Do budúcnosti identifikoval tri kľúčové aspekty: dôraz na proces rozširovania EÚ, nevyhnutnosť spolupráce v rámci Európy a potenciál EPS.

Prvá panelová diskusia bola zameraná na aktivity nadväzujúce na Konferenciu o budúcnosti Európy, ktorá sa skončila pred rokom. Panelisti sa vo všeobecnosti zhodli na tom, že išlo o užitočné demokratické cvičenie a prezentovali rôzne názory na to, či a v akej forme by mal tento druh občianskej participácie pokračovať. Odporúčali nájsť rovnováhu medzi priamymi a volebnými demokratickými procesmi, ako aj využívať simulácie, napríklad simuláciu fungovania Európskeho parlamentu. Pokiaľ ide o odporúčania občanov, lídri by zatiaľ mali uprednostňovať napĺňanie tých, ktoré si nevyžadujú revíziu Zmlúv. Taktiež, pri budúcich aktivitách nadväzujúcich na KOBE by EÚ mala brať do úvahy prejavené rozdiely medzi entuziazmom a skepticizmom voči tomuto druhu procesu naprieč členskými štátmi EÚ, ako aj skepticizmom medzi mladými ľuďmi. V diskusii tiež panovala zhoda na tom, že pre budúcnosť EÚ je potrebné podporovať zvýšený záujem občanov o veci verejné a ich zapojenie do demokratických procesov.

Panelisti druhej diskusie hovorili o postavení EÚ ako globálneho aktéra, najmä v kontexte vojny na Ukrajine a o tom, kde sú hranice akcieschopnosti EÚ, aj vzhľadom na nevyhnutnosť podpory zo strany USA. Rečníci poukázali na to, že vojna na Ukrajine pretvorila kolektívne zmýšľanie EÚ a podnietila hlbšie zameranie sa na bezpečnosť. Zdôraznili tiež dôležitosť hľadania rovnováhy medzi rôznymi preferenciami podoby európskej strategickú autonómie (francúzska, nemecká, poľská a iné) a jej dosiahnutím, no zároveň tak, aby sa zabránilo prílišnému vzdialeniu sa od USA. Panelisti ďalej diskutovali o budúcom procese rozširovania EÚ, kde v súvislosti s Balkánom jeden z expertov varoval pred súčasnou výraznou frustráciou miestnych politikov, ktorí z dôvodu dlhého trvania procesu začali strácať svoj entuziazmus. V prípade Ukrajiny jeden z panelistov odporučil byť realistický a radšej sa momentálne zamerať na naliehavé záležitosti, akými sú víťazstvo vo vojne a rekonštrukcia krajiny. Ďalší rečník následne podčiarkol dôležitosť poskytnúť Ukrajine jasnú európsku perspektívu a vyzval, aby bola EÚ v tomto prípade flexibilnejšia.

Právny štát a hrozba dezinformácií boli hlavnou témou tretej panelovej diskusie. Rečníci vysvetlili, že problematika dezinformácií presahuje hranice a predstavuje výzvu pre ochranu právneho štátu v Európe. V Rakúsku už zaznamenali klesajúcu spokojnosť s demokraciou, zatiaľ čo Slovensko má problémy s rastúcou popularitou populizmu a politikmi, ktorí začali zámerne zneužívať dezinformačné naratívy na mobilizáciu vlastnej podpory, čo má ale za vedľajší efekt prehĺbovanie polarizácie v spoločnosti. Čo sa týka riešení prezentovaných panelistami, je potrebné premyslené zameranie sa (najmä na starších ľudí, ale aj na ľudí, ktorí v škole neboli dostatočne vzdelaní v oblasti

mediálnej gramotnosti), podpora mediálnej gramotnosti, či vo všeobecnosti klásť väčší dôraz na pozitívnu agendu. To môže pomôcť osloviť ľudí, ktorí sa cítia odlúčení od existujúceho systému. Ľudia frustrovaní stavom demokracie vo svojej krajine by mali byť poučení o tom, ako sa môžu aktívne podieľať na demokratickom procese. Do procesu vypracovania komplexného riešenia je tiež potrebné zapojiť aj odborníkov na algoritmy a umelú inteligenciu. V rámci panelovej diskusie bolo tiež navrhnuté, aby bola kriminalizácia dezinformačných činov ponechaná ako posledné možné riešenie. Bez silných inštitúcií a politického vedenia nebudú európske demokracie schopné tieto problémy riešiť. EÚ má v tejto oblasti skôr úlohu koordinátora, ale môže byť užitočná pri zavádzaní nariadení týkajúcich sa dezinformácií šírených na platformách sociálnych sietí.

Štvrtá a posledná panelová diskusia konferencie bola zameraná na klimatické ciele EÚ v reflexii na energetickú krízu a vojnu na Ukrajine. Ruská agresia vyvolala obavy o stabilitu dodávok plynu a signalizovala potrebu urýchliť snahy o diverzifikáciu. Rečníci pripustili, že časy energetickej krízy si vyžadujú pragmatický prístup a že dosiahnutie klimatických cieľov EÚ nemožno dosiahnuť bez začlenenia vodíkových technológií. Z hľadiska posilnenia energetickej bezpečnosti Európy je potrebné pokračovať vo výstavbe LNG terminálov, čo je pre mnohé krajiny prijateľným riešením. Okrem toho, keďže prístupy sa v jednotlivých členských štátoch EÚ líšia v závislosti od ich energetického mixu a ekonomických faktorov, pričom vojna na Ukrajine ešte neešte dodatočne naráža, vzájomná prepojenosť a koordinácia medzi krajinami EÚ je nevyhnutná na zabezpečenie úspešnej implementácie spoločných európskych klimatických cieľov.

Konferenciu organizovala Slovenská spoločnosť pre zahraničnú politiku (SFPA) v spolupráci a s podporou Medzinárodného vyšehradského fondu, nadácie Friedricha Eberta a Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR. Ďalšími partnermi konferencie boli Rakúsko-francúzske centrum zblíženia v Európe, FSEV Univerzity Komenského a Kancelária Európskeho parlamentu na Slovensku. Usporiadanie konferencie bolo tiež podporené agentúrou APVV v rámci projektu č. APVV-21-0237: Slovensko v európskom diferencovanom zriadení (SKEUDIFGOVRE).